

Från Valdemar Birgersson till Drottning Margareta

När Birger Jarl dör år 1266 försvinner Jarl-ämbetet. Detta ersätts i viss mån med titeln Hertig och utdelandet av Hertigdömen. Den valde kungen Valdemar Birgersson tar nu över. Detta går ej hans yngre bröder Magnus och Erik med på - en brödrastrid utbryter!

Magnus¹ Birgersson besegrade tillsammans med sin bror Erik Kung Valdemar vid Hova i Västergötland år 1275 (de hade bl.a. sökt hjälp av den danske kungen Erik Klipping). I juli samma år väljs Magnus till kung vid Mora äng. Det var Magnus, med smeknamnet Ladulås, som kom att underteckna *Alsnö stadga* (1280) och *Skänninge stadga* (1284). Vid Magnus död tillträder en förmyndare för hans unge son Birger.

1302 tillträder **Birger Magnusson**. Två bröder; Erik (Hertig av Södermanland) och Valdemar (Hertig av Finland) tillträder samtidigt sina Hertigdömen. Precis som deras far var de inte nöjda med sin lott. Nya brödrastrider (bl.a. den s.k. *Håtunaleken* och *Nyköpings gästabud*). Efter Nyköpings gästabud fördrivs Kung Birger och Hertig Eriks son Magnus väljs till kung. Han är endast tre år... Hans mamma, den norska prinsessan Ingeborg, kom att uteslutas ur förmyndarregeringarna. De svenska rådsherrarna kunde nu ganska ostört styra Sverige. Ingeborg försökte skapa en egen maktställning med hjälp av tyska och danska adelsmän - det misslyckades. Vi ser hur kampen om makten mellan kungamakten och rådsaristokratin kommit igång på allvar.

1332 blev **Magnus Eriksson** myndig! Befolkningen i Skåne och Blekinge kom och bad om hjälp mot den tyske adelsman som innehade länen vid denna tid (Danmark var under en tid delat mellan olika tyska småfurstar...). Magnus friköpte länen vilket kom att påverka hans maktposition! Magnus fick ta stora lån från kyrkan och olika förmögna adelsmän för att klara av detta friköp. Som motprestation fick de bli länsberrar med rätt att driva in skatt till sig själva. På detta sätt minskar kungens inkomster betydligt. Ett annat dråpslag var Digerdöden. Den minskade skatteunderlaget ytterligare! Trots detta fanns det också en del viktiga händelser under Magnus regentskap - Sverige fick sin första heltäckande lag **år 1350 - Magnus Erikssons allmänna landslag** (den kom att ersätta de olika landskapslagarna). Sverige var nu juridiskt enat! Kungen kom dock att kritiseras alltmer, bl.a. av den "*Heliga Birgitta*" (som kom

---

¹ Ladulås. Detta namn nämns först på 1400-talet. Troligen har han fått det eftersom han som kung skrev under Alsnö stadga och därigenom godkände gästningsförbudet (dvs. kungen kunde ej rida omkring och "*våldgästa*" sina undersåtar mer). Magnus hade alltså satt "*lås*" på bondens lada.

från en känd adelsfamilj). 1356 bryter upproret ut. De varar ända tills 1364 då Magnus Eriksson avsätts och Albrekt d.y. av Mecklenburg väljs till kung. Under denna orostid passade den danske kungen – Valdemar Atterdag på att återerövra Skånelandskapen (1360). Han intog även Gotland och ”brandskattade” Visby (1361).

Albrekt d.y. av Mecklenburg blev vald till kung därför det tyska inflytandet i Skandinavien var så stort vid denna tid. Hansan – dvs. de tyska köpmän från de nordtyska städerna (och furstendömena) hade mycket stora ekonomiska och militära resurser. Under upproret mot Magnus hade hans motståndare inom rådsaristokratin tagit kontakt med fursten av Mecklenburg och erbjudit honom Sveriges krona. De räknade med att på detta sätt förbättra sina egna positioner samtidigt som de hoppades få en mer medgörlig regent på tronen. Dock fanns det samtidigt en misstänksamhet och ovilja mot tyskar. Denna misstänksamhet var befogad eftersom Albrekt nästan omgående börjar ersätta svenska fogdar på de olika slotten med tyska. Detta leder till en häftig reaktion. År 1371 tvingas Albrekt av Mecklenburg avge en försäkran att respektera det beslut som tagits av de svenska riksrådet 1319 – att det är förbjudet för utlänningar att inneha en plats i rådet eller en position som fogde på ett slott. Dessutom skulle Albrekt förbinda sig att i framtiden rätta sig efter rådet i viktiga frågor. Ledaren för rådet var en mycket förmögen adelsman Bo Jonsson Grip. Han innehade flera viktiga slottslän. Då Bo Jonsson Grip dör 1386 uppstår en strid mellan Albrekt och rådsaristokratin. Grip hade en tyskfödd hustru. Hon får i arv en stor årlig penningasumma, men slottsläna övergår enligt testamentet till olika medlemmar ur rådsaristokratin. Detta vill inte kungen acceptera. Striden pågår mellan åren 1386–1389. Rådsaristokratin vänder sig till Valdemar Atterdags dotter – Drottning Margareta av Danmark – för att få hjälp. 1388 erkänner de henne som Sveriges ”*fullmäktiga fru och rätta husbonde*”. Året därpå vid Falköping besegras Albrekt och hans tyska här. **Drottning Margareta** sluter senare avtal med de olika länderna om att låta hennes systerdotterson Erik av Pommern, bli tronföljare i samtliga länder; Sverige, Norge och Danmark. Det är detta s.k. unionsavtal som vi kallar **Kalmarunionen** av år **1397!**